

7 Závěr

Cílem této zprávy bylo popsat možné přístupy k zohledňování kontextu při reportování výsledků školám, a to na příkladech vybraných zemí a vzdělávacích systémů. Jak jsme uvedli v úvodu této zprávy, jedná se o nutnou podmínku ke spravedlivému hodnocení škol a ke kvalitnímu poskytování zpětné vazby školám jak z testování žáků, tak k celkovému hodnocení vzdělávacího systému. Poznatky shromážděné v jednotlivých případových studiích zpracovaných autory, kteří v daných zemích působí a buď s podobnými daty pracují, nebo je pomáhali vytvářet, ale také autory, kteří dané příklady zpracovali na základě studia literatury, poskytuje řadu cenného materiálu pro další aktivity České školní inspekce směřující k vývoji podobných indikátorů pro české prostředí. Zpráva tak umožňuje především postihnout některé základní přístupy k problému. Přímý přenos či kopírování ze zmíněných vzdělávacích systémů není možné, protože sociálně-kulturní odlišnosti společností a nerovnosti v nich, ale především pak dostupnost a kvalita dat související se způsobem zavádění a ověřování veřejných politik, jsou natolik rozdílné, že každá země musí hledat vlastní cestu a vlastní sady indikátorů, které umožní odlišit sociálně-ekonomické zázemí vzdělávaných žáků. Přesto lze ze zde popsanych případů zahraničních systémů vyzorovat některé zobecnitelné zkušenosti důležité pro další práci na tvorbě indikátorů, které se snažíme zde sumarizovat a pro přehlednost je oddělujeme tučnými nadpisy.

1. Pro spravedlivé reportování škol je potřeba zohledňovat sociálně-ekonomické a kulturní zázemí žáků, ideálně s využitím porovnání výsledků žáků v čase (longitudinálně).

Jedná se především o zkušenosti detailně popsané v šesté kapitole této zprávy, ale také v jednotlivých případových studiích vzdělávacích systémů popsaných v této zprávě. Srovnávání škol mezi sebou bez zohlednění kontextu, ve kterém se škola nachází a v jakém vyrůstají její žáci, nemá potřebnou vypovídací hodnotu. Nezhlednění kontextu vysílá falešné signály o kvalitě práce školy, neboť školy se žáky z podnětného rodinného zázemí mají vždy lepší průměrný výsledek než školy, které pracují se žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí či přímo ze sociálně vyloučených lokalit. Základem pro reportování výsledků školám se tak stává porovnání výsledků žáků v čase, kdy předchozí výsledky žáků při vstupu na školu jsou porovnány s výsledky při výstupu (případně v jiných dvou obdobích v průběhu vzdělávání). To vyžaduje propojení informací o výsledcích žáků při průchodu vzdělávací soustavou na individuální úrovni. V ideálním případě je toto porovnání v čase ještě korigováno a upřesňováno pomocí indikátorů zohledňujících sociálně-ekonomický a kulturní status žáků. Způsoby výpočtu posunu žáků v učení mohou být velmi sofistikované (modely měření přidané hodnoty školy), ale bývají také někdy jednoduché a tím i školám srozumitelnější (např. podíl žáků, kteří došli k maturitě, či ji úspěšně složili, ovšem pouze při srovnávání škol nabízejících podobné studijní programy a zohledňujících kontextové informace o žácích). V případě složitějších modelů výpočtu jsou zpravidla reportovány také intervaly spolehlivosti, které školám umožňují odlišit, kdy se jejich výsledky liší statisticky významně od škol vzdělávajících podobné žáky nebo od očekávaných výsledků jejich školy. V případě složitějších modelů měření posunu žáků jsou zpracovávány metodické materiály pro školy i veřejnost, které vedou k většímu porozumění reportovaným výsledkům školám. Na základě zkušeností z měření přidané hodnoty škol, kdy se mohou objevovat i značné meziroční výkyvy v takto měřené výkonnosti škol, se například australský stát Victoria rozhodl počítat průměry škol za několikaleté období, což doporučuje i OECD. Je třeba však podotknout, že se jedná zatím o ojedinělý přístup, byť hodný následování, nikoliv o již zaběhnutý standard.

